

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Αριθμητικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν αριθμούς ή παράγονται από ονόματα αριθμών. Τα αριθμητικά είναι: **επίθετα, ουσιαστικά, επιρρήματα**.

Τα αριθμητικά **ουσιαστικά** σημαίνουν αφηρημένη αριθμητική ποσότητα, είναι όλα θηλυκά και λήγουν σε -άς. Τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών επιθέτων π.χ. δυ-άς, τρι-άς κ.λπ. και κλίνονται όπως τα θηλυκά οδοντικόληκτα της γ' κλίσης σε -άς, γεν. -άδος.

Τα αριθμητικά **επιρρήματα** φανερώνουν πόσες φορές επαναλαμβάνεται κάτι. Τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών επιθέτων και λήγουν σε -άκις ή -κις π.χ. πεντάκις, δεκάκις κ.λπ. Σχηματίζονται ιδιόμορφα τα: **ἄπαξ** (= για μια μόνο φορά), **δὶς** (= για δύο φορές), **τρὶς** (= για τρεις φορές) και **ἐνάκις** (= για εννέα φορές).

Τα αριθμητικά **επίθετα** διακρίνονται σε **απόλυτα, τακτικά, χρονικά, πολλαπλασιαστικά** και **αναλογικά**.

A. Απόλυτα αριθμητικά

Τα απόλυτα αριθμητικά δηλώνουν απλώς ένα ορισμένο πλήθος όντων: εἷς (όπλιτης), μία (ναῦς), ἓν (όπλον).

Τα εἷς - μία - ἓν, τρεῖς - τρία, τέτταρες - τέτταρα, κλίνονται ως εξής:

α. εἷς - μία - ἓν

Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ονομαστική	εἷς	μία	ἓν
Γενική	ένος	μιάς	ένος
Δοτική	ένι	μιᾶ	ένι
Αιτιατική	ἓνα	μίαν	ἓν

β. τρεῖς - τρία

Πληθυντικός αριθμός		
	αρσενικό και θηλυκό	ουδέτερο
Ονομαστική	τρεῖς	τρία
Γενική	τριῶν	τριῶν
Δοτική	τρισι(ν)	τρισι(ν)
Αιτιατική	τρεῖς	τρία

γ. τέτταρες - τέτταρα

Πληθυντικός αριθμός		
	αρσενικό και θηλυκό	ουδέτερο
Ονομαστική	τέτταρες	τέτταρα

Γενική	τεττάρων	τεττάρων
Δοτική	τέτταρσι(ν)	τέτταρσι(ν)
Αιτιατική	τέτταρας	τέτταρα

Παρατηρήσεις:

- Τα αριθμητικά από το πέντε μέχρι και το εκατό είναι άκλιτα (π.χ. τῶν τριάκοντα τυράννων κ.λπ.).
- Από το διακόσιοι, -αι, -α και εξής κλίνονται μόνο στον πληθυντικό αριθμό όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα. Τα απόλυτα αριθμητικά από το διακόσιοι, -αι, -α και πέρα είναι δυνατό να βρεθούν και στον ενικό αριθμό όταν προσδιορίζουν περιληπτικά ουσιαστικά:

π.χ. τὴν παρὰ Περδίκκου διακοσίαν ἵππον ἐν Ὀλύμφῳ μένειν.

B. Τακτικά αριθμητικά

Τα τακτικά αριθμητικά φανερώνουν την τάξη, τη θέση που κατέχει κάτι σε σχέση με μια σειρά από όμοιά του:

π.χ. πρῶτος (μῆν), δευτέρα (ἡμέρα) κ.λπ.

Σχηματίζονται από τα απόλυτα αριθμητικά.

- Από το 1 έως και το 12 είναι μονολεκτικά με την κατάληξη -τος, -τη, -τον (π.χ. πρῶτος, -τη, -τον) και περιφραστικά από το 13 έως και το 19 (π.χ. τρίτος και δέκατος κ.λπ.).

Εξαιρούνται τα:

δεύτερος, -τέρα, -τερον,
ἑβδομος, -μη, -μον και
ὄγδοος, -ή, -οον.

- Από το 20 και πέρα σχηματίζονται με την κατάληξη -στός, -στή, -στόν:

π.χ. εἰκοστός, -στή, -στόν κ.λπ.

- Κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα σε -ος, -η, -ον.

Γ. Χρονικά

Τα χρονικά αριθμητικά (που δεν τα έχει η νέα ελληνική) φανερώνουν ποια ημέρα συμβαίνει μια πράξη, από τότε που άρχισε. Αυτά σχηματίζονται από το θέμα των τακτικών και λήγουν σε -αῖος:

π.χ. (δεύτερος) δευτεραῖος ἀφίκετο (= ἔφτασε τη δεύτερη μέρα αφότου ξεκίνησε).

Κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα σε -ος, -α, -ον.

Δ. Πολλαπλασιαστικά

Τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά δηλώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι. Σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων με την προσθήκη της κατάληξης -πλοῦς.

π.χ. (τρί-α) τριπλοῦς, (δέκα) δεκαπλοῦς.

Τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά κλίνονται όπως τα συνηρημένα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε -οῦς, -ῆ, -οῦν.

π.χ. (ἀπλός) ἀπλοῦς, (ἀπλή) ἀπλή, (ἀπλόον) ἀπλοῦν,
(διπλός) διπλοῦς, (διπλή) διπλή, (διπλόον) διπλοῦν κτλ.

Ε. Αναλογικά

Τα αναλογικά αριθμητικά δηλώνουν πόσες φορές είναι μεγαλύτερο ένα ποσό από ένα άλλο του ίδιου είδους. Τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων και λήγουν σε -πλάσιος.
π.χ. (δι-ο) διπλάσιος.

Κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα σε -ος, -α, -ον.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ							
	απόλυτα	τακτικά	πολλαπλασιαστικά	αναλογικά	χρονικά	ουσιαστικά	επιρρήματα
1	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος, πρώτη, πρῶτον	ἄπλοῦς	-	-	μονάς	ἅπαξ
2	δύο	δεύτερος, -έρα, -ερον	διπλοῦς	διπλάσιος	δευτεραῖος	δυάς	δῖς
3	τρεις, τρία	τρίτος, -η, -ον	τριπλοῦς	τριπλάσιος	τριταῖος	τριάς	τρίς
4	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος, -άρτη, -αρτον	τετραπλοῦς	τετραπλάσιος	τεταρταῖος	τετράς	τετράκις
5	πέντε	πέμπτος, -η, -ον	πενταπλοῦς	πενταπλάσιος	πεμπταῖος	πεμπάς	πεντάκις
6	ἕξ	ἕκτος, -η, -ον	ἕξαπλοῦς	ἕξαπλάσιος	-	ἕξας	ἕξάκις

Παρατήρηση:

Για τη μελέτη όλων των αριθμητικών βλέπε τη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, σελ. 128 έως 133.